

Mihai Viteazul, martir al unității românilor

Adăugat de către Revista Glasul la 11/02/2013 în Istorie și tradiții

La împlinirea a 410 ani de la martirajul primului domnitor al tuturor românilor, se cuvine a ne apleca sufletul câteva clipe asupra câtorva momente din viața celui care a fost Mihai Viteazul, dar fără a insista prea mult asupra acelor foarte cunoscute.

Născut în anul 1558 în Târgul de Floci, era copilul Teodorei, aceasta fiind când parte din marea familie Cantacuzino de la Constantinopol, care a dat doi împărați bizantini în secolul al XIV-lea (Djuvara 2008, p. 124). Mama sa se pare că venise din Epirul grecesc (atunci în Imperiul Otoman) ca să facă negoț în legendara Cetate a Lânii – Linucastrum Flocoș - un însemnat centru comercial al țării Românești azi dispărut, care era situat la vărsarea Ialomiței în Dunăre, unde se vindea lâna oilor din Bărăgan (de unde și numele dat târgului). Acolo unde Teodora înțea o cârciumă, se va fi născut fiul Mihai, merit unui viitor adevădat mare.

În legătură cu tatăl său, istoricii nu s-au pus de acord, unii considerând că ar fi un fiu din flori al domnitorului Petru cel Bun, după cum însuși Mihai Viteazul afirma în cronicile oficiale. Istoricul P.P. Panaitescu după o demonstrație, concluzionează că „Mihai n-a fost fiul lui Petru cel Bun, ci [Mihai Viteazul] a trebuit să răspândească această legendă ca să poată lua domnia, spre care îl mâna marea lui ambiție și încredere în puterile sale. A jertfit adevărul unei formule necesare, care se cerea pe atunci pentru a legitima o stăpânire în țara Românească” (Panaitescu, p. 9). Dar după cum bine spune istoricul Florin Constantiniu, „obârșia nu are însemnătate, ci fapta” (Constantiniu 1999, p. 122).

Mihai la început a fost negustor, apoi a ajuns boier în Oltenia, s-a înălțat ca stolnic, postelnic și ban al Craiovei, ca un om de ar, ce cunoștea necazurile și lupta îndrăgnică a lumii de pe atunci (Panaitescu, p. 12). Ca dregător, a strâns o avere însemnată, la care s-a adăugat și cea a soției sale Stanca, în urma căsătoriei cu aceasta în 1583.

Urcarea pe tron a lui Mihai Viteazul s-a făcut într-un context istoric deosebit. Deja la sfârșitul secolului al XVI-lea domnitorul nu mai era ales de către boierii țării, ci prin intervenția sultanului otoman. Pe de altă parte, la Constantinopol era o perioadă de criză, iar creștinii strângeau rândurile prin înființarea Ligii Sfinte, în care împăratul romano-german Rudolf al II-lea se va implica intens, dorind să organizeze o cruciadă antiotomană cu sprijin financiar și de la papa

Clement al VIII-lea, ini iatorul Ligii. La aceasta vor adera rile Române, inclusiv Mihai Viteazul.

Folosindu-se de rela iile de rudenie i prietenie pe care le avea atât la Constantinopol cât i în alte p ri, în toamna anului 1593 a fost instalat domn în ara Româneasc . Dar dup cum m rturisea i cronicarul Szamosközy, Mihai înc înainte de însc unare „a jurat în inima sa, c îndat ce va lua domnia va scoate sabia împotriva turcilor”, iar când a ie it din divan, dup însc unare, „a jurat c va fi du manul neîmp cat al turcilor; ceea ce mul i au auzit, dup aceea chiar din gura lui”. i asta s-a i întâmplat; în toamna anului urm tor însc un rii sale, declan eaz o r scoal antiotoman în Bucur ti, care va continua cu atacarea cet ilor de inute de c tre turci pe linia Dun rii.

În fa a iminentului atac din partea turcilor, printr-o delega ie a boierilor munteni, a încheiat un tratat cu Sigismund Báthory principele Transilvaniei, dar ei i-au dep it mandatul i au subordonat ara Româneasc acestuia din urm . În urma unui tratat similar încheiat cu Aron Vod domnul Moldovei, Sigismund Báthory devenea suzeranul rilor Române.

Campania otoman de readucere a rii Române ti sub ascultare nu a întârziat. În vara anului 1595 Mihai Viteazul i-a întâmpinat pe turci la C lug reni, implicându-se direct în lupt . Nu întâmpl tor a fost numit Viteazul, chiar cronicarul contemporan Balhazar Walter descriind acest lupt , îi admira vitejia: „Era momentul când se cerea neap rat o ac iune eroic , o fapt m rea care s cutremure inimile p gânilor i s le înal e pe ale cre tinilor. Atunci m rinimosul [Mihai Viteazul], (...) a smuls o secure sau o suli ost easc i, p trunzând (...) în irurile s lbatice ale du manilor, str punge pe un stegar al armatei, taie în buc i cu sabia o alt c petenie i, luptând b rb te te, se întoarce nev t mat (...) F cându-se a a mare înv lm eal , (...) pân în sear au fost redobândite cele 11 tunuri. În aceast înv lm eal ce seam n a fug , [comandantul armatei otomane] Sinan pa a (...) sc p cu via ”, dup ce cade de pe pod i i rupe doi din i din fa . Pierderile suferite de turci nu i-au împiedicat pe ace tia s ocupe Bucure tiul i Târgovi tea. Otomanii vor fi alunga i peste Dun re dup ce Mihai va primi ajutor din partea lui Sigismund Báthory i al domnului Moldovei. Cronicarul otoman Mustafa Naima aprecia c lupta desf urat la Giurgiu în octombrie 1595 a constituit „cea mai groaznic înfrângere din istoria turcilor, care se datore te exclusiv necredinciosului i afurisitului de Mihai”.

Victoriile asupra turcilor au avut un ecou pân departe în Europa, astfel c Mihai era perceput ca i un salvator al cre tin t ii în fa a p gânilor otomani. Chiar regele Fran ei, Henric al IV-lea de Bourbon, se interesa de el prin intermediul ambasadorului s u de la Constantinopol. În rile balcanice, printre bulgari, sârbi, greci, ap ruser cântece populare despre faptele viteazului domn (Djuvara 2008, p. 123).

În condi iile în care Sigismund Báthory a cedat tronul v rului s u Andrei Báthory, favorabil p cii cu turcii, Mihai a intrat în 1599 cu armata în Transilvania i l-a înfrânt pe principele transilv nean. Ca urmare, la 1 noiembrie i-a f cut intrarea trimfal în Alba Iulia capitala principatului, începând organizarea acestuia i luând o serie de m suri printre care numirea unor oameni de încredere în localit ile i punctele strategice însemnate. În aceast perioad , nu se mai putea constitui o armat din rani, o dat ce ap ruser tunurile i pu tile. Era nevoie de

lefeșii, adică de mercenari care s-au dat să mână armele de foc, fenomen care se petrecea atât la noi cât și în Occident. Ca urmare, Mihai va acționa spre a-și constitui o astfel de armată, însuși împăratul Rudolf al II-lea sprijinindu-l financiar începând din 1597 pentru întreținerea unei părți a oștii sale de mercenari (Panaitescu, p. 18). Rudolf al II-lea spera ca Transilvania să-i revină lui, dar Mihai a refuzat să abandoneze principatul în favoarea Imperiului Romano-German. Acest lucru reiese clar din scrisoarea adresată împăratului la 16 februarie 1600: „Eu am luat Ardealul (...) riscându-mi întru aceasta trupul și viața, având cu mine la un loc soția și pe singurul meu fiu... Eu am nădăruit că Maria să împăratul roman îmi va da confirmarea... Însă el vrea să mă gonesc din Ardeal, cum alungă o târfă din ar. Asta n-o vrea Dumnezeu. Eu nu mă voi lăsa gonit, chiar dacă mi-a lăsat capul, căci eu l-am luat cu sabia mea. Eu am slujit împăratul roman nu de teamă, ci din marea dragoste ce o am față de creștinătate” (Texte 2001, p. 145). De aici reiese conștiința lui Mihai în legătură cu rolul său în apărarea creștinătății, care se putea face doar prin unirea românilor. Și într-adevăr, parcă profetându-i tragicul sfârșit, Mihai nu va ceda Transilvania decât atunci când și-a pierdut capul.

Noul domn al Moldovei, Ieremia Movilă, interpus polonez, scosese țara din coaliția antiotomană. Ca urmare, în mai 1600 Mihai intră cu armata în Moldova pe care o aduce rapid sub ascultare. Într-un hrisov emis la 27 mai se intitula „domn al Țării Românești, Ardealului și Moldovei”. Astfel, pentru prima dată cele trei țări Române se aflau unite sub același sceptru.

Cu toate că după cum argumentează istoricul Florin Constantiniu, „unirea Țării Românești, Moldovei și Transilvaniei sub autoritatea unui singur cărmuitor era o soluție politică preconizată în cercurile politice și diplomatice din spațiul românesc și din afara sa, inclusiv Poarta”, totuși realizarea unirii și prin aceasta consolidarea poziției lui Mihai Viteazul, a grăbit coalizarea forțelor politice externe nemulțumite de ascensiunea sa rapidă și de apariția unei noi puteri în zonă. Pe de altă parte, nobilimea ardeleană majoritar maghiară, nemulțumită de intrarea Transilvaniei sub stăpânirea unui domn român, începea să se unească. Un prim incident a avut loc la Huedin. Loc strategic important dar și în care se percepea vama, ca reprezentat al noii autorități a fost instalat aici în fruntea unei garnizoane, „hotnogul” (suta ul, sublocotenentul) Vasile. Dar huedinenii majoritar maghiari atunci, au declanșat o rebeliune care s-a soldat cu uciderea unei părți a soldaților cantonați aici, iar ca represalii o parte a Huedinului a fost arsă. În aceste evenimente petrecute în iulie-august 1600 la Huedin, putem surprinde atmosfera premergătoare războiului pentru libertatea și înfrângerii lui Mihai Viteazul la Mirslu în 18 Septembrie 1600, ceea ce a însemnat pierderea Transilvaniei.

Între timp, Movileștii reveniseră în Moldova cu ajutor polonez. Ca urmare, Mihai a plecat la Viena și Praga, unde a obținut sprijinul lui Rudolf al II-lea, în condițiile în care nobilii transilvăneni îl trădaseră și pe generalul imperial Basta și-l readuseră ca principe pe Sigismund Báthory, pentru a treia oară. După înfrângerea de la Mirslu, soția lui Mihai, doamna Stanca, împreună cu fiul Nicolae, au fost închiși ostatici ase luni la castelul din Gilești. Aici au fost vizitați la Crăciun de Florica, fiica lui Mihai, pentru că la începutul primăverii anului 1601, Sigismund Báthory s-a transferat la Făgăraș (Todiță 2004, p. 62-67).

Cu ajutor imperial, Mihai s-a întors în Transilvania și l-a înfrânt pe Sigismund la Guruslău, în 13 august 1601. Dar Basta care dorea Transilvania pentru împărat, a pus la cale uciderea lui Mihai de către mercenarii valoni, pe câmpia de lângă Turda, la 19 august 1601. „Și căzu trupul lui

frumos ca un copaci, pentru c nu tiuse, nici s împrilejise sabia lui cea iute în mâna lui cea viteaz . i-i r mase trupul gol în pulbere aruncat, c a a au lucrat pizma înc din începutul lumii. C pizma a pierdut pe mul i b rba i f r de vin ca i acesta. C ci era de ajutor cre tinilor i sta tare ca un viteaz bun pentru ei, cât f cuse pe turci de tremura de frica lui” m rturise te cronicarul în Letopise ul cantacuzinesc. Trupul martirului pentru unitatea românilor i trupurile altor 16 o teni uci i odat cu el pe câmpia Arie ului au fost abandonate în câmp. Ulterior, oamenii adu i de paharnicul Turturea au s pat o groap unde au fost aruncate cadavrele „ca s nu-i m nânce câinii” (Todi a 2004, p. 29). Capul lui Mihai a fost dus de boierul Turturea i înmormântat la M n stirea Dealu de lâng Târgovi te. Astfel i-a g sit sfâr itul tragic un domnitor care în condi iile vremilor tulburi de la sfâr itul veacului al XVI-lea a sperat c va putea crea un stat puternic românesc, pav z a cre tinismului, în calea urgiei otomane.

Doamna Stanca împreun cu fiica ei, Florica, în anul 1602, dup ce au pribegit prin str in tate, i-au f cut o vizit mamei lui Mihai, care se c lugarise la m n stirea Cozia. Aici „înt resc” actul de danie a dou sate c tre m n stire i î i povestesc necazurile suferite dup moartea lui Mihai. Din acest document reiese durerea unei mame care n-a putut nici m car s - i înmormânteze fiul ucis, sau s - i ajute nepo ii pribegi prin ri str ine: „Eu roaba domnului Is. Hs. c lug< >ri a Theofana, muma r posatului Mihai voevoda din eara Rum<â>neascâ, vie uit-am via a ce tii lumi de art , cum zice i prea mândru Solomon: «De arta de artelor i de toate de art i în el toare i fur toare de suflete ». i am petrecut lume te destul în tot chipul în via a mia pân ajunsu i la neputin a b trâne elor mele i la sl biciunea mea în sfânta m n stire Cozia, la l cuita sfintei Tro<i> e i la r spausul r posatului Mircei voevoda. i trăiiu de ajunsu de luaiu i sfântul cin c lug< >rescu dreptu plângerea p catelor mele. Aci m ajunse i vestea s vâr irii zilelor drag fiiului Mihail voevod i de s r cia doamnâ-sa i a coconilor domniei lui prin rile streine. Fuiu de plângere i de suspine ziua i noaptea”.

Ca o sintez a ceea ce a reprezentat Mihai Viteazul pentru neamul românesc atât de încercat în secole de zbateri, iat ce spunea istoricul Nicolae Iorga despre domnitorul-simbol: „De la 1600 niciun român n-a mai putut gândi unirea f r uria a lui personalitate, f r palo ul sau securea lui ridicat spre cerul drept ii, f r chipul lui de curat i des vâr it poezie tragic ”.

În condi iile dezbin rii na ionale în care ne afl m în aceste vremuri, când pentru mul i semeni de-ai no tri nimic nu este bun i onorabil din ceea ce este românesc, avem obliga ia moral s ne cinstim martirii, punându-i în Panteonul jertfelor devenirii noastre ca na iune european . Unul dintre ace tia este Mihai Viteazul, un martir al ideii unit ii românilor.